

2010

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

DIPLOMSKA NALOGA

DIPLOMSKA NALOGA

BANČNO KREDITIRANJE MALEGA
GOSPODARSTVA: ŠTUDIJA PRIMERA

MOJCA BOHAK

MOJCA BOHAK

KOPER, 2010

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Diplomska naloga

BANČNO KREDITIRANJE MALEGA
GOSPODARSTVA: ŠTUDIJA PRIMERA

Mojca Bohak

Koper, 2010

Mentor: izr.prof.dr. Primož Dolenc

POVZETEK

V preteklosti so poslovne banke na področju poslovanja s pravnimi osebami večji poudarek in prednost dajale velikim in srednjim podjetjem, manj pa so se ukvarjale z malimi zasebnimi podjetji in samostojnimi podjetniki. Danes se stvari spreminjajo in malo gospodarstvo je vse bolj pomemben segment obravnave v poslovnih bankah. V diplomski nalogi smo se opredelili na kreditiranje malega gospodarstva v poslovni banki, kjer so predstavljene tudi storitve, ki jih poslovne banke nudijo podjetjem ter sam postopek odobravanja naložb v banki. Povezava podjetij in zasebnikov s poslovno banko se prične že ob sami registraciji, ko mora podjetje odpreti transakcijski račun za vodenje plačilnega prometa in se nadaljuje, ko podjetje potrebuje finančne vire za uresničevanje svojih podjetniških ciljev. Banka je torej pomemben partner pri poslovanju podjetij, zato je pomembno, da jim lahko ponudi široko paleto svojih storitev, spremlja njihovo poslovanje in jim svetuje pri finančnih odločitvah.

Ključne besede: mala podjetja, samostojni podjetnik, poslovna banka, bančne storitve, zavarovanje kreditov, odobravanje naložb, kreditna sposobnost.

ABSTRACT

In the past business operations of commercial banks with legal entities, greater emphasis and priority was given to large and medium-sized enterprises, while the banks were dealing less with small private companies and individual entrepreneurs. Today, the situation is changing and small industry is becoming an increasingly important segment of treatment in commercial banks. In this thesis, we focused on crediting of small industry by commercial banks, on the presentation of services offered by commercial banks to companies and the investment approval process in the bank. The relationship between a company or a private undertaking and a commercial bank starts upon registration, when the company is required to open a current account to manage payment transactions, and continues when the company needs financial resources to implement its business objectives. The bank is therefore an important partner in the company's business operations, so it is important that it can offer a wide range of services, monitor the company's operations and advise on financial decisions.

Key words: small businesses, individual entrepreneurs, commercial bank, banking services, loan insurance, granting of investments, creditworthiness.

UDK: 330.526.33:336.774(043.2)

VSEBINA

1 Uvod	1
1.1 Namen in cilj diplomskega dela.....	1
1.2 Predvidene metode za doseganje ciljev diplomskega dela.....	1
1.3 Predvidene predpostavke in omejitve pri obravnavanju problema.....	2
2 Pojem banke in funkcija banke v sodobnem gospodarstvu	3
2.1 Kaj je banka	3
2.2 Načela bančnega poslovanja.....	4
2.2.1 Načelo likvidnosti	4
2.2.2 Načelo rentabilnosti.....	5
2.2.3 Načelo varnosti.....	5
2.3 Cilji bančnega poslovanja.....	6
2.4 Bančni sistem	6
2.5 Bančni posli	7
3 Osnovni pojmi pri kreditiranju podjetij	9
3.1 Kredit in posojilo	9
3.2 Kreditna sposobnost podjetja.....	9
3.3 Osnovne faze odobravanja naložb	9
3.4 Principi odobravanja naložb	10
4 Ponudba poslovne banke X za mala podjetja in zasebnike	13
4.1 Računi in poslovanje	13
4.2 Tržne poti.....	13
4.3 Naložbe.....	14
4.4 Krediti.....	14
4.4.1 Klasični limit na transakcijskem računu	14
4.4.2 Likvidnosti kredit.....	14
4.4.3 Kredit za financiranje gibljivih sredstev	14
4.4.4 Namenski kredit za odpiranje akreditivov.....	14
4.4.5 Kredit za financiranje dolgoročnih naložb	15
4.5 Naložbe v vrednostne papirje	15
4.6 Zavarovanje poslovanja.....	15
4.6.1 Izvedeni finančni instrumenti	15
4.6.2 Garancije in menična poročstva	16
4.6.3 Dokumentarni akreditiv in inkaso.....	16
4.7 Ostale storitve	17
5 Boniteta podjetja	19
5.1 Predmet oziroma subjekti razvrstitve	19
5.2 Razvrščanje v bonitetne razrede	19

5.2.1 Merila za razvrstitev komitenta	19
5.2.2 Bonitetne skupine in razredi	20
5.2.3 Zgornja meja zadolževanja	20
6 Kreditiranje malega gospodarstva v banki X	21
6.1 Poslovni odnos z banko	21
6.2 Merila in postopki odobravanja naložb v banki.....	21
6.2.1 Razgovor s podjetjem, sprejem vloge in dokumentacije.....	22
6.2.2 Kreditna sposobnost in boniteta.....	23
6.2.3 Priprava predloga za odobritev naložbe ter realizacija	24
6.3 Zavarovanje in oblike zavarovanja kreditov.....	25
6.4.3 Zavarovanje kredita.....	32
6.4.4 Postopek odobritve.....	32
7 Sklep	33
Literatura	35

TABELE

Tabela 2.1	Osnovni podatki slovenskega bančnega sistema.....	6
Tabela 5.1	Bonitetne skupine in bonitetni razredi.....	20
Tabela 6.1	Presek bilance stanja podjetnika.....	30
Tabela 6.2	Izkaz poslovnega izida podjetnika.....	31

KRAJŠAVE

BS	Banka Slovenija
ECB	Evropska centralna banka
ESCB	Evropski sistem centralnih bank
ipd.	in podobno
itd.	in tako dalje
oz.	oziroma
POR	poslovni račun
RS	Republika Slovenija
s.p.	samostojni podjetnik
ZMZ	zgornja meja zadolževanja

1 UVOD

Storitve bančnega sektorja so osnovno gonilo in pogoj za rast in razvoj gospodarskega sektorja. Poslovne banke so finančne institucije, ki na trgu nastopajo kot posredniki med ponudniki in povpraševalci finančnih sredstev. Glavna storitev poslovnih bank je sprejemanje depozitov od ponudnikov finančnih sredstev, ki jih potem v obliki različnih naložb plasirajo povpraševalcem po teh sredstvih. Najpogostejša oblika teh naložb so krediti.

Danes je dobra poslovna banka tista banka, ki lahko svojim komitentom ponudi čim več storitev in ustrezen pristop do komitenta. Zato v večini poslovnih bank na področju poslovanja z gospodarskimi družbami in samostojnimi podjetniki uvajajo skrbniški sistem, kar pomeni, da vsakemu komitentu dodelijo poslovnega skrbnika, strokovno usposobljenega komercialista, ki skrbi za komitenta na vseh področjih in spremlja njegovo poslovanje.

Kreditiranje je ena najpomembnejših bančnih storitev, saj krediti predstavljajo večino bančnih naložb, iz katerih prihaja večina bančnih prihodkov. Prav tako pa so krediti pomembni za poslovanje gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov, ki z možnostjo pridobitve dodatnih finančnih virov lažje uresničujejo svoje podjetniške ideje. Kreditiranje je vedno povezano s tveganjem, zato banke redno spremljajo poslovanje svojih kreditojemalcev, jih pravilno bonitetno razvrščajo in jih kreditirajo na podlagi njihove kreditne sposobnosti, ki pa se lahko zanemari v primeru zagotovitev prvovrstnih zavarovanj (bančni depoziti, vrednosti papirji Republike Slovenije, Banke Slovenije, Evropske centralne banke, držav Evropske unije, bančne garancije slovenskih bank ipd.).

1.1 Namen in cilj diplomskega dela

Namen diplomskega dela je opredeliti storitve poslovne banke na področju gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov. Bolj podrobno pa bomo opisali postopke pri odobravanju naložb v poslovni banki, s kakšnimi tveganji se pri tem srečujemo in kako se poslovna banka lahko zavaruje proti neplačilu.

Cilji diplomskega dela so:

- pojasniti funkcijo banke v sodobnem gospodarstvu;
- opredeliti pojem kredita;
- pojasniti, kakšni so postopki in kaj vse je potrebno za pridobitev kredita;
- opisati kreditiranje malega gospodarstva v banki x.

1.2 Predvidene metode za doseganje ciljev diplomskega dela

Osnovno vodilo pri izdelavi diplomskega dela je pristop od splošnega k podrobnemu. V delu želimo postopoma, vendar celovito predstaviti opisano problematiko.

V diplomskem delu bomo uporabili tako deskriptivni kot analitični pristop k raziskovanju. Z deskriptivnim pristopom bomo opisali postopek kreditiranja v banki ter različne vrste kreditov. Pri tem bomo uporabili metodo deskripcije kot postopek opisovanja dejstev, metodo klasifikacije določenih pojmov, komparativno metodo pri

primerjanju enakih in podobnih dejstev, ter metodo kompilacije kot povzemanje spoznanj. Analitičen pristop k raziskovanju pa bo konkretno predstavljen v zadnjem delu diplomske naloge, in sicer kot praktičen primer pri odobritvi kredita v banki x na primeru podjetja oz. samostojnega podjetnika x. Narejena bo predstavitev in analiza poslovanja s.p., bilanca stanja in izkaz uspeha, določitev bonitete podjetnika x v banki x ter postopek odobritve kredita v banki X.

V diplomskem delu bomo uporabili strokovno literaturo domačih in tujih avtorjev. Posluževali se bomo tudi periodičnega tiska ter podatkov, pridobljenih z internetnih naslovov, predvsem domačih poslovnih bank, ki delujejo na predmetnem področju. V pomoč pa nam bo tudi znanje, pridobljeno med študijem in lastne izkušnje pri dosedanem delu na področju trženja bančnih storitev pravnim osebam in samostojnim podjetnikom v poslovni banki.

1.3 Predvidene predpostavke in omejitve pri obravnavanju problema

Teorija in praksa kreditiranja v slovenskih bankah sta v splošnem že znani, razlikujejo pa se med različnimi bankami, ki jih v Sloveniji ni tako malo.

Podjetja pridobijo kredit toliko lažje in pod boljšimi pogoji, kolikor bolj ugodne kazalce poslovanja izkazujejo. Poleg stopnje tveganja, da bo kredit v celoti povrnjen, vplivajo na izbiro instrumentov zavarovanja tudi različne vrste kredita. Predpostavljamo, da zaradi tega ročnost kreditov, velikost kreditov, obrestne mere in način odplačevanja kreditov v veliki meri vplivajo na izbor instrumenta zavarovanja kredita. Najboljši instrumenti zavarovanja kreditov za banko so tisti, ki so najmanj tvegani in čimbolj likvidni, torej lahko unovčljivi, v bančni praksi imenovani »prvovrstna zavarovanja«.

V diplomski nalogi se bomo omejili na eno poslovno banko, ki jo bomo zaradi tajnosti podatkov poimenovali banka x, in sicer predvsem s področja kreditiranja gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov, torej malega gospodarstva. Prav tako bomo tudi pri analizi podjetnika na prikazu praktičnega primera, zaradi tajnosti podatkov, podjetnika poimenovali podjetje X.

2 POJEM IN FUNKCIJA BANKE V SODOBNEM GOSPODARSTVU

2.1 Kaj je banka

Nastanek modernega bančništva lahko iščemo pri menjalcih denarja v srednjeveški Italiji, ki so se imenovali »banchieri« od »banca«, to je miza, na kateri so menjalci imeli svoj denar med opravljanjem svojega posla. Ker je bila vloga bank vedno odvisna od razvojne stopnje gospodarstva in gospodarskega sistema v posamezni državi, kljub njihovem večstoletnemu obstoju nimamo enotne opredelitve banke.

Banka je finančni posrednik, ki sodeluje v plačilnem sistemu tako, da financira subjekte s finančnim primanjkljajem (javni sektor, podjetja, gospodinjstva) tako, da jim posoja sredstva subjektov s finančnimi presežki. Prenos sredstev med prvimi in drugimi se v glavnem pojavlja v obliki kreditov, ki jih banke odobravajo svojim komitentom. Od drugih posrednikov se banke razlikujejo po tem, da izdajajo denar (Sinkey 2002, 13).

Ribnikar (1997, 30) poslovne banke opredeljuje najširše, in sicer kot »vse finančne institucije, ki niso centralna banka«; poslovne banke (komercialne, univerzalne, investicijske ipd.) sprejemajo vloge in se zadolžujejo še na druge načine ter na tej podlagi dajejo posojila. Ustrezna velikost kapitala in ustrezne naložbe so prva umetnost bančništva, likvidnost pa druga. Funkcija banke se je z razvojem bančništva spreminjala od začetnega hranjenja vrednosti in kovanja denarja, do njene najpomembnejše funkcije, to je funkcija financiranja.

Največji del prihodka banka ustvari z razliko med obrestmi, ki jih prejema za svoje naložbe (aktivne obresti), in med obrestmi, ki jih plačuje za deponirana sredstva (pasivne obresti). Obrestna mera za naložbe banke je seveda višja od obrestnih mer za deponirana sredstva. Ribnikar (1997, 59) pravi: »Gre preprosto zato, da mora banka pri dajanju posojil upoštevati, koliko stanejo sredstva, ki jih omogočajo posojila«. Preostali del prihodka banka ustvari s prodajo svojih storitev, torej z zaračunavanjem različnih provizij in stroškov. Za temeljno funkcijo banke je torej šteti posredovanje med ponudbo in povpraševanjem po finančnih sredstvih, kot dodatno funkcijo pa je šteti še kvalitativno in kvantitativno transformacijo finančnih sredstev.

Kvalitativna transformacija finančnih sredstev je rokovna transformacija. Bankam množičnost poslovanja omogoča, da lahko finančna sredstva, ki so pri njih naložena na različne roke, plasirajo na različne roke, prilagojene povpraševalcem po finančnih sredstvih, seveda ob upoštevanju načel bančnega poslovanja – likvidnost, rentabilnost in varnost.

Kvantitativna transformacija finančnih sredstev je v bankah možna, ker banke sprejemajo sredstva vseh velikosti – od malih zneskov individualnih varčevalcev, do velikih depozitov podjetij, kar jim omogoča, da dajejo kredite, ki so po obsegu prilagojeni potrebam kreditorejmalcev. Pomembna funkcija banke v sodobnem gospodarstvu je tudi opravljanje plačilnega prometa.

Tako kot podjetja se tudi banke pri svojem delu srečujejo z različnimi poslovnimi tveganji, vendar z določenimi razlikami. Banke se ukvarjajo z obvladovanjem teh tveganj zaradi zaščite lastnega poslovanja in odgovornosti do svojih deponentov. Tako od tod izvira njihov vsesplošni gospodarski pomen, ki jih na eni strani zavezuje k strogi regulativi, na drugi pa postavlja nad raven običajnega gospodarskega subjekta.

2.2 Načela bančnega poslovanja

V svojem poslovanju si banka, tako kot vsako podjetje, postavlja cilje za čim večjo rentabilnost in gospodarsko rast, pa tudi neekonomske cilje, kot so stabilnost banke, »image« ali ugled banke, zadovoljitev potreb svojih komitentov, širitev poslovne mreže, tržna moč, konkurenčnost ter socialna odgovornost in neodvisnost. Ker pa je banka podjetje, ki trguje s finančnimi sredstvi, sta za njeno tekoče poslovanje poleg rentabilnosti pomembni še likvidnost in varnost naložb. Banka lahko sledi svojim ekonomskim in neekonomskim ciljem le ob hkratnem upoštevanju vseh treh načel.

2.2.1 Načelo likvidnosti

Likvidnost podjetja in tudi banke pomeni sposobnost pravočasno opravljati plačilne obveznosti. Posebnost vprašanja likvidnosti banke pa je v tem, da so njen glavni predmet poslovanja finančna sredstva, pretežni del teh finančnih sredstev pa so depoziti njenih komitentov. Likvidnost banke lahko označimo kot njeno sposobnost, da nemoteno in pravočasno opravlja vse plačilne obveznosti, ki ji jih nalagajo njeni komitenti v breme svojih denarnih sredstev, da vrača kredite, ki jih je najela, in da nemoteno opravlja finančne obveze, ki izvirajo iz njenega poslovanja (Bobek 1995a, 46). Likvidnost bank pa ni pomembna samo za banke same, ampak za celotno gospodarstvo, saj nesolventna banka ne sme opravljati plačil, dajati in obnavljati kreditov, odpirati kreditov in izdajati jamstev. Zaradi tega igra pomembno vlogo pri ohranjanju likvidnosti bank Evropska centralna banka (ECB), katere del je postala tudi Banka Slovenije (BS), ki je 1. januarja 2007, ko je uvedla evro, postala del Evrosistema, na katerega je bila hkrati prenesena pristojnost za vodenje denarne politike. Del Evropskega sistema centralnih bank (ESCB) pa je BS že od 1. maja 2004, ko je Republika Slovenija (RS) postala članica Evropske unije.

BS kot ena izmed nacionalnih centralnih bank evroobmočja, ki so sestavni del Evrosistema, izvaja naloge, ki so ji bile dodeljene, v skladu s pravili, ki so jih določili organi odločanja ECB. Evrosistem namreč deluje tako, da se odločitve sprejemajo v ECB, to se pravi centralizirano, izvajajo pa decentralizirano preko nacionalnih centralnih bank. Nacionalne centralne banke izvajajo skoraj vse operativne naloge Evrosistema. BS kot del Evrosistema tako:

- izvaja denarno politiko;
- upravlja devizne rezerve ECB;
- upravlja lastne devizne rezerve;
- upravlja in nadzoruje plačilne sisteme;
- skupaj z ECB izdaja evrobankovce;
- zbira statistične podatke za ECB;
- sodeluje z ECB pri prevajanju in pripravljanju publikacij ter
- sodeluje pri ekonomskih analizah in raziskavah.

Na likvidnost banke vpliva predvsem njena kreditna dejavnost, posegi centralne banke (ECB) in depoziti njenih komitentov. Banke težijo k optimalni likvidnosti, zato uporabljajo sistem obveznih rezerv, ki je instrument denarne politike. Sistem obveznih rezerv Evrosistema se uporablja predvsem za:

- stabilizacijo obrestnih mer denarnega trga, saj določba o povprečenju obveznike spodbuja k izravnavi učinkov začasnih nihanj likvidnosti;
- ustvarjanje (ali povečanje) strukturnega likvidnostnega primanjkljaja, kar lahko izboljša sposobnost Evrosistema, da deluje kot učinkovit ponudnik likvidnosti.

2.2.2 Načelo rentabilnosti

Z ekonomskega vidika predstavlja rentabilnost temeljni cilj bančnega poslovanja. Banka s svojim poslovanjem ustvarja prihodke iz naslova prejetih obveznosti za dane kredite (aktivne obresti), iz zaračunanih provizij in drugih plačil za bančne storitve, odhodke pa ustvarja s plačilom obresti na vloge (pasivne obresti) in najete kredite ter ostalimi stroški poslovanja. Banka teži k maksimalni rentabilnosti z večanjem prihodkov, kar najlažje doseže pri dajanju kreditov (z višanjem obrestne mere) in opravljanju storitev za gospodarstvo in prebivalstvo s ceno svojih storitev. Drugi pol večanja rentabilnosti je znižanje odhodkov, tako stroškov dela in stroškov poslovnih sredstev oz. optimalne kombinacije obeh, kot tudi z znižanjem pasivnih obresti in drugih stroškov pasivnih poslov. Pri maksimiranju rentabilnosti so banke omejene s konkurenco drugih bank in hranilnic ter z upoštevanjem načela varnosti in likvidnosti, lahko pa tudi omaja zaupanje ljudi v banko in je torej nujno uspešna samo kratkoročno. Banke zato danes težijo k stalnemu, čeprav nižjemu profitu in dajejo prednost stabilnosti, varnosti in likvidnosti, kar pa se na dolgi rok odraža v rasti banke, s tem se povečuje tudi njena rentabilnost, saj večji obseg poslovanja znižuje stroške posamezne bančne storitve.

2.2.3 Načelo varnosti

S stališča bančnega poslovanja pomeni varnost možnost izplačila in plačila vseh obveznosti v roku, obsegu in na način, ki je določen s pogodbo. Varnost bančnih vlog je odvisna predvsem od varnosti bančnih plasmajev, kar od banke zahteva, da pri vsaki odobritvi kredita ali garancije preveri kreditojemalčevo premoženjsko in poslovno stanje oziroma njegovo kreditno sposobnost in boniteto. Uveljavljanje načela varnosti je usmerjeno na dajanje jamstev vlagateljem, da bodo njihova sredstva v banki ohranila svojo vrednost in da jih bodo dobili izplačane na način in v roku, kot je to določeno s pogodbo, in na iskanje jamstva, da bodo plasirana sredstva vrnjena z obrestmi vred ob dogovorjenem roku.

Da bi preprečili prevelika tveganja kreditnih plasmajev bank, tudi zakonodajalec omejuje višino kreditov, danih enemu kreditojemalcu, in sicer z določbami o velikem in največjem možnem kreditu enemu kreditojemalcu, pa tudi z določbo o skupnem znesku vseh kreditov.

Vsa omenjena načela bančnega poslovanja (rentabilnost, likvidnost in varnost) se med seboj tesno prepletajo in si velikokrat nasprotujejo. Naloga managementa neke banke je, da med njimi najde pravo razmerje, jih medsebojno uskladi in na ta način zagotovi dolgoročno uspešno poslovanje banke.

2.3 Cilji bančnega poslovanja

Cilj poslovanja banke je dosegati čim večjo donosnost poslovanja, torej zmanjševati stroške in povečati prihodke. Donosnost je opredeljena kot razmerje med dobičkom in vloženim kapitalom, ekonomičnost ali gospodarnost pa je razmerje med prihodki in odhodki.

Z vidika poslovanja banke šteje sodobna bančna teorija med cilje tako tiste, ki jih je možno v svoji končni realizaciji izraziti vrednostno, kot tudi tiste, katerih konkretizacija nima svojega vrednostnega izraza. Prvim pravimo ekonomski cilji, ker se izkazujejo kot finančni rezultati, drugim pa neekonomski, ker jih praviloma ni mogoče izkazati v finančni obliki (Bobek 1995a, 41).

Ekonomski cilji so cilji, ki se jih da vrednostno izraziti in se izkazujejo kot finančni rezultati – dobiček, porast bilančne vsote. Sem sodi tudi rentabilnost, ki jo lahko označimo kot temeljni cilj poslovanja banke, ter gospodarska rast banke.

Neekonomski cilji so cilji, ki jih ni mogoče vrednostno izraziti ali zajeti v rentabilnostni račun ali drugače kvantificirati. Za neekonomske cilje je ponavadi značilno, da povzročajo izpad prihodka banke in ne povečujejo njene rentabilnosti, dolgoročno pa prispevajo k rasti in razvoju banke. Posebna vrsta cilja je negovanje poslovnega ugleda, ki ga ne moremo vrednostno izraziti, oziroma je to zelo težko, ima pa posredni vpliv na rentabilnost in gospodarsko rast banke (Bobek 1995a, 44).

2.4 Bančni sistem

Bančni sistem je v organsko in smiselno celoto povezana skupnost različnih bank v narodnem gospodarstvu. Bančni sistemi so po posameznih državah različni, tako kot se med seboj razlikujejo posamezne države (Bobek 1995a, 22). V stabilni gospodarski situaciji je takšen tudi bančni sistem, v razmerah velikih sprememb na političnem in gospodarskem področju pa se mora temu prilagoditi tudi bančni sistem.

Bančni sistem v Sloveniji deluje po pravilih in uredbah centralne banke ECB, v okviru katere je Banka Slovenije, ki je del Evrosistema, ter množica poslovnih bank in ostalih finančnih institucij (hranilnice).

Ob koncu leta 2009 je v Sloveniji delovalo 19 bank, 3 hranilnice in 3 podružnice tujih bank. V primerjavi z letom prej se je število kreditnih institucij povečalo za 1, ker je kot novoustanovljena banka 2. marca 2009 začela poslovati KD banka.

Tabela 2.1 Osnovni podatki slovenskega bančnega sistema

	2005	2006	2007	2008	2009
Število bank in podružnic tujih bank	22	22	24	21	22
Število hranilnic	3	3	3	3	3
Bilančna vsota (v mio EUR)	29.287	33.868	42.343	47.498	51.427
Posojila nebančnemu sektorju (v mio EUR)	16.149	20.414	28.302	33.313	33.744
Obveznosti do nebančnega sektorja (v mio EUR)	16.018	17.507	19.381	20.597	23.554
Dobiček pred obdavčitvijo (v mio EUR)	261,2	393,7	514,2	305,4	159,5
Obrestna marža (v %)	2,5	2,2	2,1	2,1	1,9

Vir: NLB. Bančni sistem

Naš sedanji bančni sistem bi lahko razčlenili na dve skupini: centralna banka in poslovnobančni sistem. Izraz poslovna banka se uporablja za univerzalne banke, ki se poleg sprejemanja vlog ukvarja tudi z investicijskim bančništvom. Primer univerzalne banke je komercialna banka. Ker pa banke vse bolj širijo svoje področje delovanja, so tudi meje med poslovnimi bankami in ostalimi finančnimi institucijami vse bolj zabrisane.

Banke delujejo po predpisih, ki jih določa Zakon o bančništvu (ureja pogoje za ustanovitev, poslovanje, nadzor in prenehanje bank in hranilnic) ter po drugih pravnih aktih, ki so relevantni za poslovanje bank. Upoštevajo pa tudi navodila in zahteve, ki jih postavlja ECB. Najpomembnejša določila teh zakonov se nanašajo na:

- kapitalsko ustreznost bank;
- njihovo posojilno izpostavljenost;
- oblikovanje rezervacij;
- ocenjevanje bonitete podjetij.

Za svoje delovanje poslovne banke prav tako uporabljajo tudi svoje statute in interne akte. Cilj slovenske zakonodaje je urediti področje poslovanja bank in hranilnic tako, da bo v čim večji meri upoštevalo ureditev, ki jo poznajo ostale države Evropske unije, in na ta način tudi omogočilo nadaljnji razvoj bank in hranilnic.

Smisel ustanavljanja in delovanja bank je, da se poceni finančno posredništvo in da se poveča ekonomska učinkovitost gospodarskega sistema. Glede na lastništvo vloženega kapitala razlikujemo domače banke, mešane banke (domač in tuj kapital) in banke s povsem tujim kapitalom.

2.5 Bančni posli

Bančni posli so posli, ki jih opravljajo banke in njihov okvir v Sloveniji določa Zakon o bančništvu:

- prejemanje vseh vrst vlog pravnih in fizičnih oseb;
- dajanje in najemanje posojil;
- opravljanje poslov plačilnega prometa;
- odkupovanje čekov in menic;
- poslovanje s tujimi plačilnimi sredstvi;
- izdajanje vrednostnih papirjev in kreditnih kartic;
- kupovanje in prodajanje ter upravljanje z vrednostnimi papirji domačih in tujih izdajateljev;
- prevzemanje in izdajanje poroštev in garancij ter sprejemanje drugih obveznosti za svoje komitente, ki se lahko izpolnijo v denarju;
- kupovanje in izterjava terjatev;
- hramba vrednostnih papirjev in drugih vrednosti.

Vrste bančnih poslov se ločijo tudi glede na bančni sistem, ki je uveden v posameznih državah.

3 OSNOVNI POJMI PRI KREDITIRANJU PODJETIJ

3.1 Kredit in posojilo

Sam pojem »kredit« izhaja iz latinske besede »credere« in pomeni varovati, zaupati. Kredit je pravni posel in predstavlja pogodbeni odnos med banko in komitentom, pri katerem se prva zavezuje, da bo dala uporabniku kredita na voljo določen znesek denarnih sredstev za določen ali nedoločen čas, za nek namen ali brez določenega namena. Posojilo je samo kupčija, s katero se med strankami ustanovi kredit, to je kreditno razmerje. Takih pogodb je seveda vse polno. Kredit je torej širši pojem, saj z njim označujemo vsako medčasovno menjavo, posojilo pa se nanaša na konkretno določeno medčasovno menjavo in z njo povezano kupčijo.

3.2 Kreditna sposobnost podjetja

Podjetje je kreditno sposobno, ko zadovoljuje formalni–zakonski ter materialni pogoj. Formalni oziroma zakonski pogoj podjetje izpolnjuje z vpisom v sodni register in odprtjem transakcijskega računa pri poslovni banki. Z vpisom v sodni register podjetij sledi sposobnost podpisovanja kreditnih pogodb in prevzemanja kreditnih obveznosti. Materialni pogoj pa izpolnjuje, ko ustvari dovolj zaupanja s preteklim poslovanjem. To pomeni, da je podjetje v roku poravnalo svoje obveznosti in ni bilo blokirano. Hkrati mora s svojim premoženjem zagotavljati poravnavo kreditnih obveznosti, zato je potrebno določiti maksimalen znesek naložbe, za katerega banka ocenjuje, da ga je sposobno vrniti. Banka mora tudi ugotoviti, ali podjetje posluje časovno neomejeno, kar pomeni, da bo v prihodnosti še poslovalo ter da ne bo bistveno skrčilo obsega poslovanja.

Kreditno sposobnost podjetja se ugotavlja s kreditno analizo, ki mora ustrezno odgovoriti na naslednja bistvena vprašanja:

- Ali ima potencialni posojilojemalec dovolj likvidnostnih sredstev, da lahko v celoti in skladno s kreditnimi pogoji poravna obveznosti?
- Kakšno je maksimalno tveganje, ki ga je banka še pripravljena prevzeti?
- Ali pretekli, sedanji in predvideni prihodnji poslovni rezultati podjetja omogočajo servisiranje dolga?
- Ali je podjetje, ko je sposobno poravnati obveznosti, to tudi pripravljeno storiti?

3.3 Osnovne faze odobravanja naložb

Majhna in srednje velika podjetja, prav tako tudi samostojni podjetniki (s.p.), se večinoma zadolžujejo pri bankah. Dejstvo je, da kredite najbolj potrebujejo podjetja, ki imajo mnogokrat slabšo plačilno sposobnost in so zato tudi bolj tvegana.

Podjetja se lahko zadolžujejo na kratek in na dolgi rok, kar je odvisno od njihovih potreb. Med kratkoročna posojila spadajo predvsem premostitveni krediti, ki jih podjetja med drugim koristijo za financiranje začasnih povečanj zalog ali terjatev do kupcev. Dolgoročna posojila so posojila z ročnostjo daljšo od enega leta in se uporabljajo predvsem za investicije. Pri dolgoročnih kreditih je potrebno zaradi večjega tveganja pridobiti tudi boljše zavarovanje posojila.

Kreditni proces se začne z oddajo vloge posojilojemalca pri posojilodajalcu. Banka bo do posojilojemalca zahtevala dodatne informacije in potrebno dokumentacijo¹, da lahko presodi velikost tveganja in sprejme odločitve. Poleg finančnih dejavnikov podjetja mora banka upoštevati tudi nefinančne dejavnike v podjetju in analizo poslovnega okolja ter panogo, v kateri podjetje posluje. Poleg tega je potrebno pozornost posvetiti tudi podjetjem, s katerimi kreditojemalec posluje, ker je njihova uspešnost tesno povezana z uspešnostjo in plačilno disciplino poslovnih partnerjev. V kolikor se banka odloči prevzeti tveganje, se določijo plačilni pogoji in sestavi kreditna pogodba. Naslednji korak je spremljanje podjetja in njegovo dosledno poravnavanje finančnih obveznosti skozi celotno življenjsko dobo posojila, saj s tem omogočimo pravočasno odkrivanje problematičnih naložb. Skrbno je potrebno spremljati, da se posojilo porabi skladno z dogovorom. V nasprotnem primeru lahko kreditojemalec tako pridobljena sredstva porabi na veliko bolj tvegan način, kar povečuje kreditno tveganje banke. V zadnjem delu življenjskega cikla posojila je lahko posojilo v celoti vrnjeno, lahko samo delno ali pa ni vrnjeno v celoti. V zadnjih dveh primerih se unovčijo zavarovanja oziroma se s pravnimi sredstvi poskuša doseči poplačilo dolga. V takem primeru se banka odloči, ali bo v prihodnosti še financirala poslovanje podjetja.

3.4 Principi odobravanja naložb

Pri odobravanju naložb mora banka upoštevati vsa tveganja (kreditno, operativno, deželno, valutno, obrestno,...). Posebej izpostavljamo kreditno in operativno tveganje.

Kreditno tveganje je tveganje, da terjatve banke iz njenih naložb ne bodo plačane na dan dospetja oziroma ne bodo plačane po njihovi celotni vrednosti.

Kreditno tveganje je odvisno od negotovih okoliščin, povezanih s poslovanjem komitenta, ki jih mora banka spoznati.

Da bi banka zmanjšala kreditno tveganje, je potrebno:

- a) pridobiti dovolj informacij o komitentu na podlagi:
 - dosedanjega poslovnega sodelovanja banke s komitentom;
 - finančnih in drugih podatkov;
 - informacij o poslovanju iz okolja;
 - subjektivne ocene bančnega delavca na podlagi osebnih izkušenj;
- b) uskladiti namene naložb s poslovnimi politikami banke;
- c) natančno oceniti višino naložbe glede na dejanske potrebe in zmožnosti komitenta ter glede na namen;
- d) pravilno določiti odplačilno dobo glede na uskladitev virov banke in vrsto oziroma namen naložbe, na podlagi komitentovega denarnega toka;
- e) pravilno oceniti in stalno spremljati komitentovo kreditno in plačilno sposobnost, da bo lahko redno poravnaval svoje obveznosti do banke;
- f) pridobiti ustrezno obliko in višino zavarovanja.

¹ Dokumentacija običajno obsega za podjetja Redni izpis iz sodnega/poslovnega registra podjetij, za s.p. Izpis iz Poslovnega registra Slovenije, ter bilance stanja in izkaz poslovnega izida za določeno preteklo obdobje.

Operativno tveganje je tveganje, ki nastane zaradi pomanjkljivosti ali napak pri delovanju notranjih procesov, sistemov in ljudi ali zaradi zunanjih dogodkov. Opredelitev vključuje pravno tveganje, ne vključuje pa strateškega tveganja in tveganja izgube dobrega imena.

Izpostavljenost operativnemu tveganju določajo notranji in zunanji dejavniki, kot so:

- notranji dejavniki: kvaliteta bančnih kadrov, fluktuacija delovne sile, spremembe v organizaciji, struktura banke, narava bančnih aktivnosti ipd.;
- zunanji dejavniki: spremembe v panogi, tehnološki napredek, spremembe v gospodarstvu, politično okolje ipd.

4 PONUDBA POSLOVNE BANKE X ZA MALA PODJETJA IN ZASEBNIKE

V današnjem času se poslovne banke v Sloveniji srečujejo s čedalje večjo domačo in tujo konkurenco, ki nenehno razvija nove storitve. Razumevanje potreb po bančnem financiranju na vseh segmentih in storitev, ki bi jih komitenti želeli uporabljati, je ključnega pomena za uspešno poslovanje banke. Vendar pa vsi komitenti nimajo enakih potreb, zato je potrebno storitve prilagoditi njihovim potrebam. Zelo hitro razvijajoč segment, ne samo v Sloveniji, ampak tudi v svetu, je segment malega gospodarstva, kamor uvrščamo mala in srednje velika podjetja ter zasebnike (s.p.). Tem bi morale banke iti bolj naproti s storitvami, ki bi pospešile njihov zagon, rast in finančno stabilnost. V nadaljevanju navajamo storitve poslovne banke x, ki so namenjene segmentu malega gospodarstva.

4.1 Računi in poslovanje

Temelj vsakega finančnega poslovanja podjetja je odprtje transakcijskega računa in opravljanje plačilnega prometa preko izbrane poslovne banke. To je osnova, da začne podjetje z banko graditi tudi višje oblike poslovnega sodelovanja. Te podjetju omogočajo poslovno rast in uresničevanje njegovih razvojnih načrtov. Transakcijski račun omogoča podjetjem:

- opravljanje plačilnega prometa v domači in tuji valuti;
- poslovanje z gotovino v domači in tujih valutah;
- vodenje stanj v zelenih valutah iz veljavne tečajne liste za odkup in prodajo deviz na računih pravnih oseb.

4.2 Tržne poti

Že davno so minili časi, ko je edina pot v banko vodila skozi njena vhodna vrata. Danes banke ponujajo svojim komitentom celo vrsto sodobnih orodij in jim s tem olajšujejo komuniciranje in poslovanje z banko. Če na kratko povzamemo, so danes možne poti do poslovne banke za podjetnike naslednje:

- *elektronsko poslovanje*: najučinkovitejši način sodobnega opravljanja plačilnega prometa. Namenjeno je vsem pravnim osebam, podjetnikom in zasebnikom, ki želijo hitro, preprosto in varno opravljanje plačilnega prometa v domovini in s tujino in upravljanje s sredstvi njihovih povezanih podjetij doma in v tujini;
- *avtomatski odzivnik*: za najhitrejši dostop do informacije o stanju na transakcijskem računu;
- *dnevno nočni trezor*: varovan predalnik, ki omogoča stranki shranjevanje iztržkov, gotovine in raznih dokumentov predvsem v času, ko je poslovna banka zaprta;
- *kontaktni center*: vse informacije o bančni ponudbi, 24 ur na dan, vse dni v letu, tudi za nekomitente;
- *poslovalnice*: za opravljanje bančnih storitev, informiranje in svetovanje.

4.3 Naložbe

Določena podjetja (v dani situaciji redka) razpolagajo z viški denarja. Investicije teh presežkov podjetij ne smejo biti špekulativne narave oziroma visoko tvegane. Morebitne velike izgube zaradi visoko tveganih naložb so za podjetja lahko usodne.

Presežna denarna sredstva lahko podjetje veže kot depozit (namenski, nenamenski). Namenjeni so podjetjem, ki bi rada gospodarno upravljala z denarnimi tokovi. Glavne prednosti depozitov so stimulatívna obrestna mera, možnost vplačila depozita v enkratnem znesku ali zaporedno v določenem obdobju ter prilagodljiva ročnost glede na potrebe podjetja.

Potrdila o vlogi so prosto prenosljiva standardizirana oblika vezanih depozitov. Z njimi se banka zavezuje, da bo prinosniku izpolnila vse na blanketu vpisane obveznosti. S potrdilom o vlogi se lahko poravnajo zapadle obveznosti do banke in do drugih upnikov, lahko se zastavijo pri banki za najem kredita ali kot instrument zavarovanja pri drugih bankah ter se lahko prodajo na sekundarnem finančnem trgu doma in v tujini. Potrdila o vlogi se lahko shranijo v depozitu poslovne banke.

4.4 Krediti

V ponudbi poslovne banke x za segment malega gospodarstva je tudi več vrst kreditov za reševanje situacij, ko jim pri izvedbi poslovnih idej zmanjkuje finančnih sredstev ali pa imajo trenutne likvidnostne težave. Zaradi različnih potreb je ponudba kreditov zelo široka.

4.4.1 Klasični limit na transakcijskem računu

Klasični limit na poslovnem računu je namenjen vsem pravnim osebam in zasebnikom za zagotavljanje tekočega poslovanja in likvidnosti. Višino odobrenega limita lahko podjetje črpa glede na želje in potrebe. Od kratkoročnih kreditov je limit najdražja oblika kredita.

4.4.2 Likvidnostni kredit

Likvidnostni kredit je posojilo do 30 dni in je namenjeno premostitvi kratkoročnih likvidnostnih težav podjetij. Poraba sredstev je nenamenska.

4.4.3 Kredit za financiranje gibljivih sredstev

Kredit je namenjen financiranju gibljivih in manjših osnovnih sredstev v roku do enega leta. Ponudba je v domači valuti iz lastnih virov. Poraba odobrenih sredstev je nenamenska.

4.4.4 Namenski kredit za odpiranje akreditivov

Namenjen je zagotavljanju kritja, ki je potrebno za otvoritev mednarodnih in domačih dokumentarnih akreditivov. Možnost je sklenitev enkratne ali okvirne pogodbe. Odplačilna doba je odvisna od pogojev akreditiva. Znesek odobrenega kredita je namenjen za kritje akreditiva. V primeru, da na dan plačila po akreditivu niso

zagotovljena sredstva za plačilo, se črpajo sredstva odobrenega kredita. Črpan kredit je potrebno poplačati najkasneje v roku 10 dni.

4.4.5 Kredit za financiranje dolgoročnih naložb

Dolgoročni krediti z ročnostjo do deset let so namenjeni za financiranje naložb v osnovna sredstva in trajna gibljiva sredstva. Osnova za odobritev je praviloma investicijski program oziroma za manjše vrednosti poslovni načrt. Višina odobrenega kredita je odvisna od tekočega poslovanja in investicijskega programa dolgoročne naložbe. V ponudbi poslovne banke so krediti v domači valuti iz lastnih virov. Obrestna mera in stroški odobritve so odvisni od bonitete podjetja oziroma zasebnika, ročnosti kredita, kvalitete zavarovanja in sodelovanja z banko. Odplačilo glavnice je po dogovoru.

4.5 Naložbe v vrednostne papirje

V zvezi z naložbami v vrednostne papirje banka svetuje in posreduje pri:

- *trgovanju z vrednostnimi papirji*: poslovna banka posreduje pri nakupih in prodajah vrednostnih papirjev na domači in tujih borzah. Ob klasičnih poslih borznega posredovanja pa poslovne banke nudijo tudi druge storitve pri poslovanju z vrednostnimi papirji, kot na primer terminske nakupe vrednostnih papirjev, nakupe oblikovanih paketov ali dogovore o prodaji in povratnem odkupu vrednostnih papirjev;
- *upravljanje premoženja*: pri tem gre za individualno upravljanje premoženja, kot celovito storitev gospodarjenja z naložbami v vrednostne papirje;
- *skrbništvo nad vrednostnimi papirji*: skrbniške storitve predstavljajo paleta administrativnih, informacijskih, pravnih in davčnih storitev investitorjem pri poslovanju z vrednostnimi papirji na domačem in tujih trgih.

4.6 Zavarovanje poslovanja

Slovenska podjetja so vse bolj izpostavljena hitro se spreminjajočemu mednarodnemu okolju. Pogoj za uspešen nastop na tujih trgih je tako uspešno prilagajanje, kar pa vključuje tudi ustrezno zavarovanje. Poslovne banke nudijo podjetjem in zasebnikom različne tipe zavarovanja poslovanja.

4.6.1 Izvedeni finančni instrumenti

Ker se podjetja pri svojem poslovanju srečujejo s številnimi tveganji, je pametno, da svojo izpostavljenost zavarujejo in tako del tveganja s pomočjo izvedenih finančnih instrumentov prenesejo na druge tržne udeležence. Zavarujejo se lahko pred spremembo deviznih tečajev, obresti, drugih tržnih tveganj (neugodne spremembe cen energije, surovin, vrednostnih papirjev ipd).

4.6.2 Garancije in menična poroštva

Bančne garancije so najzanesljivejši zavarovalni instrumenti, seveda pa je stopnja njihove varnosti pogojena z varnostjo banke, ki je garancijo izdala. Z garancijo se je mogoče zavarovati pred različnimi tveganji v mednarodnem in domačem poslovanju oziroma z bančnimi garancijami in meničnimi poroštvi se lahko zmanjšajo nevarnosti med poslovnimi partnerji v primeru neplačila, neizpolnjevanja drugih pogodbenih obveznosti v dogovorjenih rokih; na primer za pravočasnost plačila, vračilo kredita, za plačilo carinskih dajatev, za vračilo danega depozita, varščine ali avansa, za dobro izvedbo posla, resnost ponudbe pri sodelovanju na razpisih ali licitacijah, za odpravo napak v garancijski dobi itd.

Z meničnim poroštvom banka jamči za plačilo obveznosti meničnega dolžnika meničnemu upravičencu. V ponudbi banke je poroštvo menic v domači in tujih valutah.

4.6.3 Dokumentarni akreditiv in inkaso

Da bi lahko podjetje uspešno poslovalo, mora pravočasno sprejeti ukrepe za zmanjševanje tveganja tako v mednarodni trgovini kot pri poslovanju doma. Sklenitev pogodbe med kupcem in prodajalcem še ne zagotavlja, da bo kupec dobil želeno blago, prodajalec pa zanj prejel plačilo. Dokumentarni akreditiv in dokumentarni inkaso sta dva glavna plačilna instrumenta, ki omogočata varno poslovanje tako v mednarodnem kot v domačem plačilnem prometu.

Mednarodni dokumentarni akreditiv ni le plačilni instrument, temveč je tudi instrument zavarovanja in financiranja mednarodnih poslov. Za plačilo blaga in storitev v poslovni banki po nalogu kupca odprejo nepreklicni dokumentarni akreditiv v korist tujega dobavitelja. Dokumentarni akreditiv varuje interese obeh strank v poslovnem odnosu in nudi kot plačilni instrument visoko stopnjo zavarovanja, saj se z njim tveganje neplačila prenese na banko. Kupcu blaga zagotavlja, da bo banka prodajalcu izvršila plačilo vrednosti dokumentov, ki bodo dokazovali, da je bilo blago opremljeno pravočasno, na dogovorjeni način in naslov ter v ustrezni količini. Prodajalcu jamči plačilo za poslano blago v dogovorjenem roku, če bo izpolnil akreditivne pogoje. Za *domači dokumentarni akreditiv* veljajo enaki pogoji in pravila kot za dokumentarni akreditiv v mednarodnem plačilnem prometu.

Mednarodni dokumentarni inkaso nudi večjo varnost kot plačilo na odprt račun. Prodajalec (izvoznik) odpremi blago kupcu (uvozniku) in preloži zahtevane izvozne dokumente svoji banki z jasnimi navodili. Le-ta jih posreduje kupčevi banki na unovčenje. Slednja izroči dokumente kupcu običajno:

- *proti plačilu D/P* (Documents against Payment) ali *CAD* (Cash against Documents), kar predstavlja takojšnje plačilo blaga ali storitve ob predložitvi dokumentov;
- *proti akceptu D/A* (Documents against Acceptance), kar predstavlja akceptiranje menice s strani kupca. Le-ta prejme dokumente z akceptom in s tem možnost prevzema blaga, plača pa šele ob dospelju menice. Prodajalec nosi v času do plačila menice plačilno tveganje.

4.7 Ostale storitve

Poslovne banke se trudijo, da bi svojim komitentom ponudile res čim širšo ponudbo storitev, kamor sodijo tudi take, ki niso neposredno povezane z bančništvom. S tem jim skušajo omogočiti, da bi čim več poslovnih zadev opravili v isti hiši, s pristopom, ki so ga vajeni. Te storitve so:

- odkup terjatev – faktoring;
- zakup – leasing;
- svetovanje pri nepremičninah;
- sefi in depoji ter
- strukturni skladi.

5 BONITETA PODJETJA

5.1 Predmet oziroma subjekti razvrstitve

Namen razvrstitve komitentov v poslovni banki je spremljava in ocenjevanje kreditnega tveganja, ki mu je banka izpostavljena pri svojem poslovanju. Kreditno tveganje pomeni tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika do banke.

Banka razvršča komitente, odobrena finančna sredstva in prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah v skupine po tveganosti in ocenjuje višino izgub iz kreditnega tveganja. Na podlagi ocenjene izgube opravi slabitev sredstev na njihovo nadomestljivo vrednost in oblikuje rezervacije za zunajbilančne postavke in sicer v skladu z določili Mednarodnih standardov računovodskega poročanja, prevzetih za uporabo v Evropski uniji.

Razvrščanje v skupine temelji na oceni sposobnosti dolžnika izpolnjevati obveznosti do banke ob dospelosti in kvalitete zavarovanja.

Tvegane bilančne postavke banke obsegajo vse dospele in nedospele kratkoročne in dolgoročne kredite, naložbe v vrednostne papirje in dolgoročne naložbe v kapital, eskontirane menice, terjatve iz finančnih najemov, terjatve iz izvedenih (izpeljanih) finančnih instrumentov, naložbe v naložbene nepremičnine, obračunane obresti, nadomestila in opravnine (provizije) ter terjatve za plačane garancije, avale in druge prevzete obveznosti, vloge pri bankah ter druge postavke, ki jih je možno razporediti na posameznega dolžnika in so merjene po metodi odplačne vrednosti, nabavni vrednosti ali po pošteni vrednosti.

5.2 Razvrščanje v bonitetne razrede

Banka razvrsti vse komitente, ki zaprosijo za kredit, garancijo ali druge vrste naložb. Prav tako razvrsti tudi tiste komitente, ki so dolžniki banke zaradi neporavnanih nadomestil in stroškov za opravljene storitve.

Banka mora oceniti komitentovo sposobnost izpolnjevati obveznosti do banke pred odobritvijo vsake naložbe. Poleg tega mora banka ves čas trajanja pravnega razmerja, ki je temelj nastanka izpostavljenosti, spremljati poslovanje dolžnika.

5.2.1 Merila za razvrstitev komitenta

Razvrstitev komitenta se opravi na podlagi ocene in vrednotenja njegove sposobnosti izpolnjevati obveznosti do banke ob dospelosti, ki se presoja na podlagi:

- ocene finančnega položaja dolžnika;
- njegove zmožnosti zagotovitve zadostnega denarnega pritoka za redno izpolnjevanje obveznosti do banke v prihodnosti;
- izpolnjevanja dolžnikovih obveznosti do banke v preteklih obdobjih.

5.2.2 Bonitetne skupine in razredi

Banka razvrsti komitenta v eno od 5 bonitetnih skupin od A (najboljše) do E (najslabše). Skupine so predpisane s Sklepom Banke Slovenije o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (Ur.l. RS 28/07). Bonitetni skupini doda bonitetni razred, kot je razvidno iz spodnje tabele. Bonitetni razred predstavlja razlikovanje razvrstitve znotraj bonitetne skupine in je osnova za določitev višine aktivne obrestne mere in nadomestil za storitve.

S kombinacijo bonitetnih skupin in razredov dobimo 8 različnih razvrstitev komitentov:

Tabela 5.1 Bonitetne skupine in bonitetni razredi

Razvrstitev	
Bonitetna skupina	Bonitetni razred
A	I
A	II
B	II
B	III
C	III
C	IV
D	IV
E	IV

Vir: Interno gradivo banke X

5.2.3 Zgornja meja zadolževanja

Zgornja meja zadolževanja (ZMZ) je tisti znesek naložb komitent, ne glede na zavarovanje, za katerega banka na podlagi podatkov o dosedanjem poslovanju ocenjuje, da ga bo komitent sposoben odplačati oziroma se zaradi teh naložb njegov finančni položaj ne bo bistveno poslabšal. Praviloma se deli na zgornjo mejo na kratkoročnem in na dolgoročnem področju.

V primerih, ko je komitent pred večjo investicijo, za katero želi pridobiti dolgoročne vire, mu je smiselno določiti ZMZ na dolgoročnem področju in sicer na osnovi pričakovanih rezultatov poslovanja po investiciji. Tako določena ZMZ velja le za obravnavano naložbo.

ZMZ se določi posebej za vsakega posameznega komitenta in za skupino povezanih oseb. Za slednjo se praviloma določi na podlagi konsolidiranega zaključnega računa skupine.

6 KREDITIRANJE MALEGA GOSPODARSTVA V BANKI X

6.1 Poslovni odnos z banko

Ker skorajda ni podjetja oz. zasebnika, ki bi lahko vse svoje podjetniške ideje uresničili z lastnimi sredstvi, in ker to tudi ni finančno optimalno, ima sodelovanje z banko pri večini pomembno mesto na poti k njihovi uspešnosti.

Po dodatna finančna sredstva za financiranje svojih idej se lahko podjetja napotijo v katerokoli banko. Ni nujno, da je pogoj za pridobitev posojila v banki to, da je podjetje že komitent banke. Je pa od tega odvisno, kakšne pogoje za posojilo bo doseglo. Vsekakor bodo ti ugodnejši, če podjetje že sodeluje z banko na drugih področjih, na primer vodenje transakcijskega računa, vezava depozita, poslovanje s tujino, pogodbe na področju kartičnega poslovanja ipd.

Podjetja, ki v poslovni banki odprejo transakcijski račun, postanejo s tem korakom komitenti banke, oziroma z vidika posla njeni deponenti. Banka s tem pridobi možnost spremljanja poslovanja podjetja. To sodelovanje za banko pomeni dobro informacijsko podlago pri ugotavljanju bonitete podjetja, ko le-to zaprosi za različna posojila ali za kakšno drugo bančno storitev. Banka posebej pozorno spremlja tudi podatke o plačilni sposobnosti podjetja, saj mu v obdobju velikih presežkov likvidnostnih sredstev na transakcijskem računu lahko ponudi na primer vezavo depozita z različno ročnostjo ter s tem ugodnejšo obrestno mero, kot bi jo imelo s sredstvi na vpogled. Na podlagi tovrstnega sodelovanja si banka ustvari objektivno sliko o poslovanju podjetja, oz. zasebnika (ugotavljanje bonitete in kreditne sposobnosti podjetja, kot potencialnega kreditjemalca).

Podjetje, oz. zasebnik ima možnost izbrati tisto banko, ki ima za njihove potrebe največji posluh. Le-ta se kaže tudi v sposobnosti banke na področju svetovanja svojim komitentom. To najlažje omogočajo s skrbniškim sistemom obravnavanja komitentov. Gre za strokovnjake v banki, ki skrbijo za določeno število komitentov, si vzamejo čas zanje, da jih spoznajo ter jim svetujejo, obdelujejo vloge in v okviru danih pooblastil odobravajo posojila in druge bančne storitve.

6.2 Merila in postopki odobravanja naložb v banki

Najpomembnejši predpisi, ki se navezujejo na področje naložb bank, so:

- Zakon o bančništvu;
- Zakon o Banki Slovenije;
- Zakon o gospodarskih družbah,;
- Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic;
- Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunaj bilančnih postavk bank in hranilnic;
- Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic in drugo.

Na tej ureditvi temeljijo notranji urejevalni akti in priročniki v poslovni banki.

Ne glede na vrsto in namene posojila oz. naložbe, poteka postopek odobravanja naložb komitentom v bankah po natančno opredeljenem zaporedju pravil, ki jih je možno sistematično prikazati in spremljati ter računalniško podpreti.

6.2.1 Razgovor s podjetjem, sprejem vloge in dokumentacije

Podjetje oz. zasebnik mora pred odobritvijo kredita dokazati, da je vredno zaupanja. Banka mora pri odobravanju kreditov upoštevati vsa tveganja, ki so lahko kreditna, valutna, obrestna in druga. Posebej pomembno je kreditno tveganje, to je tveganje, da terjatve banke iz njenih naložb ne bodo plačane na dan dospelja oz. ne bodo plačane v njihovi celotni vrednosti. Za zmanjšanje kreditnega tveganja mora banka pridobiti čim več informacij o:

- komitentu (prednosti in slabosti);
- dosedanjem poslovanju komitenta z banko;
- njegovem poslovanju, vključno s podrobnimi finančnimi podatki;
- njegovih planih za bodoči razvoj.

Prva faza odobravanja kredita se začne s prispelo prošnjo, oz. vlogo za kredit. Prošnja za odobritev kredita mora vsebovati splošne podatke o komitentu in posebne podatke, kot so podatki o namenu kredita, znesku, odplačilni dobi, podatki za izvedbo zavarovanj in drugo. Prošnjo in dokumentacijo se vpiše v register prejetih prošenj. Sledi pregled ustreznosti predložene dokumentacije. V primeru nepopolne in neustrezne dokumentacije se od komitenta zahteva dopolnitev.

Poleg prošnje ter predstavitve podjetja, oz. dejavnosti, mora podjetje oz. zasebnik za odobritev kredita banki predložiti še naslednje:

Seznam dokumentacije za pravno osebo:

- a) Dokumenti o pravnem statusu (ob prvem zahtevku ali ob spremembi statusa):
 - pogodba o ustanovitvi z aneksi k pogodbi;
 - redni izpis iz sodnega/poslovnega registra;
 - pooblastilo za zastopanje (trajno, začasno);
 - identifikacijski dokument zastopnika;
 - potrdilo o plačilni sposobnosti, oz. obrazec o solventnosti (ni potrebno za pravne osebe, ki so že komitenti banke, pri kateri želijo pridobiti posojilo);
 - izjava o povezanosti poslovnih subjektov.
- b) Dokumenti o poslovanju:
 - zaključni račun (za zadnji dve leti za nove komitente);
 - drugi dokumenti (sanacijski program, poslovni načrt, medletni rezultat poslovanja ipd).
- c) Dokumentacija glede na vrsto naložbe in obliko zavarovanja:
 - dokumenti v zvezi z zavarovanjem kredita;
 - različne pogodbe (npr. pogodba, ki je osnova za izdajo garancije, ipd);
 - dokumentacija za zagotavljanje namenske porabe sredstev (računi, predračuni) idr.

Seznam dokumentacije za zasebnike:

- a) Dokumenti o pravnem statusu:
 - izpis iz poslovnega registra Slovenije,
 - dovoljenje za opravljanje dejavnosti v skladu z zakoni (obrtno dovoljenje, koncesija);

- izjava o povezanosti poslovnih subjektov;
- identifikacijski dokument nosilca dejavnosti oz. zastopnika (osebna izkaznica ali potni list);
- drugo.
- b) Dokumenti o poslovanju:
 - obrazec Davčni obračun akontacije dohodnine od dohodka, doseženega z opravljanjem dejavnosti, skupaj z bilanco stanja in izkazom poslovnega izida;
 - potrdilo o plačanih davkih in prispevkih (potrebno samo pri poslih, kjer je to posebej zahtevano);
 - izpis prometa po mesecih na transakcijskem računu za zadnjih 12 mesecev (ni potrebno za komitente banke, pri kateri želijo pridobiti kredit);
 - plan denarnih tokov.
- c) Dokumentacija glede na vrsto naložbe in obliko zavarovanja:
 - dokumenti v zvezi z zavarovanjem kredita;
 - različne pogodbe (npr. pogodba, ki je osnova za izdajo garancije, ipd.);
 - dokumentacija za zagotavljanje namenske porabe sredstev (računi, predračuni) idr.

Po pridobitvi ustrezne dokumentacije je potrebno komitenta najprej razvrstiti v ustrezni bonitetni razred in skupino ter mu določiti kreditno sposobnost oz. zgornjo mejo zadolževanja v banki.

6.2.2 Kreditna sposobnost in boniteta

Kreditna sposobnost

Kreditiranje gospodarstva predstavlja eno glavnih dejavnosti bank. Ta dejavnost pa je lahko zelo tvegana, če banka odobrava kredite podjetjem, ki niso kreditno sposobna. Podjetje je kreditno sposobno, če mu gospodarski položaj, merjen z ekonomskimi merili, dovoljuje in opravičuje najetje kredita, zagotavlja koristno uporabo tega kredita, plačevanje obresti in vračilo glavnice najetega kredita ob dogovorjenem roku.

Kreditna sposobnost podjetja je ozko povezana s kreditnim tveganjem, ki je eno najpomembnejših tveganj bančnega poslovanja. Gre za tveganje, da kreditojemalec ob dospelosti ne bo sposoben poravnati svojih obveznosti do banke, kar pomeni, da bo z odplačevanjem kredita zamujal, ali pa ga bo celo trajno nezmožen odplačati. Kreditno tveganje torej predstavlja možnost, da kreditojemalec ne bo mogel izpolniti obveznosti, ki izhajajo iz kreditne pogodbe. V takem primeru je zelo verjetno, da se bo banka soočila z vsaj delno izgubo načrtovanega prihodka.

Kreditna sposobnost je odvisna tudi od ravni doseženega sodelovanja. Ni namreč vseeno, ali se kot potencialni kreditojemalec pojavlja stalni komitent banke, ki ga ta že več let pozna in spremlja njegovo poslovanje, ali nov komitent, ki ga je šele potrebno vsestransko spoznati in preizkusiti.

Zavarovanje kreditov s prvovrstnimi in ustreznimi zavarovanji ne vpliva na kreditno sposobnost oz. ZMZ, ki je določena za posamezno podjetje, oz. zasebnika. Zavarovanje se uporablja le kot zaščita v primeru nevrčila, če bi se okoliščine, ki so bile znane ob odobritvi naložbe, spremenile.

Boniteta

Bonitas ali boniteta pomeni dober, ugoden. Na splošno odraža pozitivne lastnosti nekoga (osebe), nečesa (podjetja) ali vrednostnih papirjev, terjatev, na podlagi katerih obstajajo določene možnosti in prednosti.

V literaturi je mogoče najti vrsto različnih mnenj, ki pojem bonitete razlagajo širše ali ožje. Sprejemljivejše, natančnejše in celovitejše so tiste definicije, ki pojem boniteta razlagajo širše, in sicer kot ocenitev celovitega položaja podjetja, ki vsebuje ugotovitve o njegovi trdnosti, aktivnostih, proizvodnih in razvojnih programih, slovesu, ki ga podjetje uživa v poslovnem svetu, njegovem položaju na trgu ter s tem povezani kreditni in poslovni sposobnosti in ne nazadnje tudi o plačilni sposobnosti podjetja.

Dejavnike bonitete ni mogoče številčno ovrednotiti, zato jih delimo na kvantitativne (količinske) in kvalitativne (kakovostne). Med kvantitativne dejavnike uvrščamo finančno stanje, poslovni uspeh, pričakovano rentabilnost investicije, obseg proizvodnje in prodaje, likvidnost, odpisanost opreme. Med kvalitativne dejavnike pa inovativnost, podjetništvo, sposobnost vodilne ekipe, življenjski cikel proizvodov, stanje in razvoj prodajnega ter nabavnega trga, kakovost kadrov, tehnološko opremljenost itd.

6.2.3 Priprava predloga za odobritev naložbe ter realizacija

Na podlagi analiz in ocen zbranih podatkov pripravi bančni komercialist pristojnemu organu odločanja predlog za odločanje o naložbi. Predlog je lahko pozitiven ali negativen. Pri pripravi predloga mora bančni komercialist upoštevati vsa načela in principe odobravanja naložb v banki. Bančni komercialist, ki predlog pripravlja, le-tega tudi podpiše in s podpisom zagotavlja, da so podatki v predlogu verodostojni in kompletni. K predlogu obvezno priloži tudi finančne podatke o poslovanju v obliki presekov in kazalnikov.

Predlog je standardne oblike in vsebuje:

- obvezen predlog sklepa, ki vsebuje bistvene pogoje za pripravo pogodbe o naložbi;
- izpostavljenost banke do komitenta²;
- zavarovanja;
- računovodske podatke o komitentu s komentarjem;
- splošne informacije o komitentu.

Nivo odločanja o predlogu je odvisen od izpostavljenosti banke do komitenta in njegove bonitete. O naložbi da končno odločitev desni podpisnik sklepa o naložbi. Odločitev o naložbi je lahko pozitivna, negativna, pogojna, lahko pa se obravnava odloži do pridobitve dodatnih informacij o poslu ali komitentu. V primeru pozitivne odločitve ustreznega nivoja odločanja bančni komercialist pripravi pogodbo o naložbi in pogodbo o zavarovanju, če je le-ta potrebna in poskrbi za podpis pogodb in ostale potrebne dokumentacije.

² Izpostavljenost banke do komitenta je vsota vseh terjatev in pogojnih terjatev do tega komitenta, vrednosti naložb v vrednostne papirje in vrednosti kapitalskih deležev banke pri komitentu. Pri izračunu se šteje tu dve ali več oseb, ki so med seboj povezane. Izpostavljenost do posamezne osebe ne sme presežati višine 25% kapitala banke (Uradni list RS, št. 32/99).

Po sklenitvi pogodb o naložbi in zavarovanju se vsa zbrana dokumentacija s primopredajnim zapisnikom prenese v spremljavo poslovanja s komitenti. V spremljavi se vzpostavi posebni del kreditne mape za posamezno naložbo, ki vsebuje:

- predlog in sklep za odobritev naložbe;
- pogodbo o sklenjenem poslu z vsemi prilogami;
- vsa dokazila in dokumentacijo o zavarovanju;
- analitično knjigovodsko evidenco (ta zajema evidenco vseh poslovnih dogodkov);
- druge dokumente in dokazila določene z internimi navodili.

Spremljava poslovanja s komitenti obračunava in izterjuje obresti ter nadomestila za bančne storitve. Komitentu napove zapadlost plačila, poslovne dogodke ustrezno evidentira in kredit knjigovodsko spremlja. Njena naloga je tudi obvestiti skrbnika (bančnega komercialista, ki skrbi za podjetje, oz. zasebnika v banki) o dokončnem poplačilu oz. ugasnitvi obveznosti.

Spremljava poslovanja s komitenti spremlja poravnavanje obveznosti komitenta do banke od sklenitve pogodbe do dokončnega poplačila obveznosti. Če terjatev ni plačana na dan zapadlosti, pozove komitenta k plačilu obveznosti oz. ga obvesti o opravljenem pobotu z dobroimetjem v banki ali o aktiviranju instrumentov zavarovanja. Če izterjava po navedenih načinih ni uspešna, se pristopi k sodni izterjavi zapadlih neplačanih obveznosti, skladno z internimi predpisanimi postopki. Dokumentacijo za predajo zadeve pravni pisarni za sodno izterjavo pripravi skrbnik v sodelovanju s spremljavo poslovanja s komitenti. V spremljavi se mesečno pripravljajo informacije o največjih nerednih plačnikih – črna lista ter informacije o izvršenih aktivnostih v zvezi z izterjavo zapadlih terjatev.

6.3 Zavarovanje in oblike zavarovanja kreditov

Pomemben dejavnik pri odločitvi banke, ali bo podjetju oz. zasebniku odobrila kredit ali ne, je zavarovanje kredita. Po načinu zavarovanja ločimo zavarovane in nezavarovane kredite. Nezavarovani krediti so tisti, ki niso zavarovani ali pa so zavarovani z neustreznimi instrumenti. Zavarovane kredite pa ločimo na prvovrstno zavarovane in ustrezno zavarovane kredite. O prvovrstnem zavarovanju govorimo takrat, ko je terjatev takoj unovčljiva, oz. zavarovana z bančnimi depoziti in vrednostnimi papirji, ki jih izdajajo vlade držav z dobrimi bonitetami (npr. Nemčija, Francija, Slovenija itd.). Ustrezno zavarovanje je tako zavarovanje, ki je v ustreznem razmerju med višino naložbe z vsemi pripadki in vrednostjo zavarovanja. Z ustreznim zavarovanjem je podjetje dodatno motivirano, da pravočasno poravnava svoje obveznosti.

Zavarovanje kreditov se uporablja samo kot zaščita proti neplačilu v primeru, da bi se spremenile okoliščine, ki so bile znane ob odobritvi kredita, v nobenem primeru pa ne sme nadomestiti komitentove kreditne sposobnosti.

Oblike zavarovanj kreditov, ki jih od podjetij oz. svojih komitentov zahtevajo banke so:

- zavarovanje z menicami;
- zastava nepremičnin, premičnin;
- zastava vrednostnih papirjev;
- poroštvo;
- cesija ali odstop terjatev;
- zavarovanje kredita z zalogami;
- zavarovanje pri zavarovalnici;
- bančna garancija.

Odločitev o tem, katero izmed oblik bo banka sprejela, je odvisna od kreditne politike banke, ročnosti kredita, ocenjene kreditne sposobnosti in bonitetne razvrstitve komitenta ter od preteklih izkušenj z njim. Pri zavarovanju kredita je banka dolžna spremljati vrednost stvari, ki so bile dane v zavarovanje. To je še posebej pomembno, ko banka dobi v zavarovanje zastavo na nepremičnini, premičnini in vrednostnih papirjih, saj njihova vrednost niha. Zaradi tveganja spremembe cene zastavljene stvari mora banki pri posameznem zavarovanju upoštevati prepisane stopnje faktorja varnosti.

Zavarovanje z menicami

Menica je vrednostni papir, ki se glasi na določen znesek. Izdajatelj menice se zaveže, da bo plačal menični znesek v določenem času in na določenem kraju, ali pa ga bo po njegovem nalogu plačala tretja oseba, ki jo je pozval k plačilu meničnega zneska.

Kot instrument zavarovanja kreditnih poslov se uporablja bianco menice. Bianco menica se daje brez meničnega zneska skupaj z menično izjavo, kjer so navedeni pogoji izpolnitve menice. Kreditojemalec oz. njegova pooblaščenca oseba podpiše bianco menico skupaj z menično izjavo, s katero jamči, da bo poravnal dolg. V kolikor do tega ne pride, ima banka pravico ob zapadlosti kredita izpolniti bianco menico in jo tako predložiti v izplačilo.

Zastava nepremičnin, premičnin

Zastavna pravica je pravica zastavnega upnika, da se zaradi neplačila zavarovane terjatve ob njeni zapadlosti poplača skupaj z obrestmi in stroški iz vrednosti zastavljenega predmeta pred vsemi drugimi upniki zastavitelja. Zastavitelj lahko ustanovi zastavno pravico za zavarovanje svojega ali tujega dolga. Predmet zastavne pravice so lahko stvari, pravice in vrednostni papirji, če je mogoče z njimi razpolagati in če imajo premoženjsko vrednost.

Hipoteka je zastavna pravica na nepremičninah (zgradbe, hiše, travniki...) in je smiselna pri dolgoročnem kreditiranju. Pri kratkoročnem kreditiranju je smiselna zastava premičnin tako imenovana ročna zastava ali neposestna zastavna pravica na premičninah, ki pa se v praksi pogosto pojavlja v kombinaciji z drugimi oblikami

zavarovanja. Zastavljajo se premočnine kot npr. plemenite kovine, dragi kamni, umetnine, stroji, naprave ipd.

Zastava vrednostnih papirjev

V primeru zavarovanja kreditov z zastavo vrednostnih papirjev podjetje jamči za plačilo kredita z različnimi vrstami vrednostnih papirjev. Banke za zavarovanje sprejemajo le prvovrstne vrednostne papirje (državne obveznice in drugi državni vrednostni papirji), zanje pa velja, da mora biti njihova vrednost večja od najetega kredita. Ponavadi se zahteva dvakratna vrednost kredita. Tržna vrednost vrednostnega papirja in njegova kvaliteta določata znesek odobrenega kredita.

Poroštvo

Poroštvo pomeni zavezo druge osebe (poroka), da bo izpolnila veljavno in zapadlo obveznost dolžnika, če ta tega ne bi storil. To obveznost, ki ne more biti večja od obveznosti glavnega dolžnika, prevzame porok neposredno proti upniku, ki s tem pridobi za isto terjatev dva zavezanca: glavnega dolžnika in poroka. Poroštvena izjava zavezuje poroka le, če da poroštveno izjavo pismeno.

Porok za obveznost dolžnika jamči s svojim premoženjem. Banka preveri boniteto poroka in lahko v primeru, da gre za večji kredit, zahteva več porokov. V tem primeru gre za solidarno poroštvo. Upnik sme od poroka zahteva plačilo šele, ko glavni dolžnik v odločenem roku ne izpolni svojih obveznosti.

Cesija ali odkup terjatev

Cesija ali pogodbeni odstop terjatve je pogodba, s katero upnik prenese svojo obligacijsko pravico na novega upnika. Do te vrste zavarovanja prihaja, ko ima komitent banke veliko terjatev, ki pa jih lahko ponudi kot zavarovanje za pravočasno vračilo kredita, kakor tudi za plačilo obresti. Te terjatve se odstopijo prek cesije ali z zastavo. Dolžnik mora biti pisno obveščen o odstopu terjatev novemu upniku.

Zavarovanje kredita z zalogami

Ta vrsta zavarovanja se uporablja predvsem pri kratkoročnih kreditih. Gre za zastavo zalog, tako da lahko banka, v kolikor ne pride do poravnavanja obveznosti s strani komitenta, uveljavlja zastavno pravico. Zaloge, ki se dajejo v zastavo, morajo biti takšne, da se jih lahko skladišči. Banka določi višino kredita glede na kakovost, tržno vrednost in pokvarljivost zalog. V kolikor je blago pokvarljivo ali mu cena niha, se banka izpostavlja tveganju in podražitvi stroškov zavarovanja. Kot zavarovanje je najboljša tista zaloga, ki je dovolj standardizirana in zanjo obstaja trg. Banke imajo raje zaloge surovin pred zalogo dokončanih in nedokončanih proizvodov, saj surovine lahko lažje prodajo posojilojemalcu, konkurenčnim podjetjem ali celo dobaviteljem po diskontni ceni.

Zavarovanje kredita pri zavarovalnici

Tveganje neplačila kredita je mogoče odpraviti tudi s sklenitvijo zavarovalne pogodbe, s katero se zavarovalnica zaveže, da bo plačala dolžnikov dolg, če bo ta insolventen oz. bo imel druge težave. Takšna oblika zavarovanja plačil se uporablja večinoma za izvozne terjatve, za kar imajo zavarovalnice sprejete splošne zavarovalne pogoje. V tem primeru podjetnik plača premijo za zavarovanje kredita. Ta je odvisna od namena najetega kredita, od dobe, za katero se sklepa zavarovanje kredita, ter od poslovnega interesa zavarovalnice.

Bančna garancija

Z bančno garancijo prevzema banka garant obveznost nasproti prejemniku garancije (upravičencu), da mu bo poravnala obveznost, katere tretja oseba ob zapadlosti ne bi izpolnila, če bodo izpolnjeni v garanciji navedeni pogoji. Bančne garancije se uporabljajo predvsem pri mednarodnem poslovanju. Bančna garancija je razmeroma drag način zavarovanja posojila, ker banka kot garant za izdajo garancije zaračunava provizijo in ker izdaja garancije zahteva s strani kreditorejmalca zagotovitev kritja za garantirani znesek.

6.4 Odobritev kredita v banki x na primeru samostojnega podjetnika x

6.4.1 Sprejem vloge in dokumentacije samostojnega podjetnika x

V banki x, poslovalnici za gospodarske družbe in samostojne podjetnike, se je oglasil samostojni podjetnik x (v nadaljevanju: podjetnik) z vlogo o pridobitvi klasičnega limita za dovoljeno negativno stanje na poslovnem računu, v višini 5.000,00 EUR, za obdobje enega leta.

Pri tej banki x ima podjetnik odprt poslovni račun že od leta 2004. Poleg vloge podjetnik izpolni še obrazec o predstavitvi poslovanja ter predloži finančne podatke o poslovanju (bilanca stanja, izkaz poslovnega izida) za preteklo leto (v obravnavanem primeru za leto 2008), oz. medletne podatke, če je potrebno.

Po prejeti vlogi poslovni skrbnik zbere in pridobi vso potrebno dokumentacijo in podatke, ki so osnova za pripravo predloga za odobritev naložbe: bilančni podatki, poslovanje s poslovnim računom (promet, morebitne blokacije računa), predstavitev poslovanja,...

6.4.2 Določitev bonitete podjetnika v banki x

Zbrane podatke poslovni skrbnik posreduje bonitetni službi, ki pripravi ustrezno boniteto za podjetnika. Določena boniteta je osnova pri izhodišču in določitvi obrestne mere za določeno naložbo.

Analiza poslovanja

Na osnovi bilance stanja (Tabela 6.1) in izkaza uspeha (Tabela 6.2), je bilo poslovanje podjetnika v letu 2008 naslednje:

- podjetnik je obseg poslovanja povečal za 59%;
- tudi v letu 2008 je posloval z dobičkom;
- bilančna vsota se je povečala za 48%, kapital strukturno predstavlja 42% vseh obveznosti do virov sredstev;
- opredmetenih osnovnih sredstev podjetnik praktično nima;
- terjatvami do kupcev so nekatera večja podjetja in številni manjši kupci;
- podjetnik je neto upnik, njegova neto terjatev pa se povečuje;
- kazalniki poslovanja so dobri.

Po opravljeni analizi finančnih podatkov je bonitetna služba podjetnika razvrstila v A2 bonitetni razred s skupno zgornjo mejo zadolževanja v višini 6.300,00 EUR.

Kreditiranje malega gospodarstva v banki X

Tabela 6.1 Presek bilance stanja podjetnika

SREDSTVA	na dan	str.	v %	na dan	str.	v %	Ind.	OBV. DO VIROV SREDSTEV	na dan	str.	v %	na dan	str.	v %	Ind.
	31.12.2007			31.12.2008					31.12.2007			31.12.2008			
Neopredmetena sredstva in dolgačr	0	0,0		0	0,0			PODIJETNIKOV KAPITAL	4.102	42,2		6.106	42,4		149
Opredmetena osnovna sredstva	1.253	12,9		118	0,8		9	REZERVACIJE IN DOLG. PČR	0	0,0		0	0,0		
Naložbene nepremičnine	0	0,0		0	0,0			DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	0	0,0		0	0,0		
Dolgoročne finančne naložbe	0	0,0		0	0,0			Dolgoročne finančne obveznosti	0	0,0		0	0,0		
Dolgoročne poslovne terjatve	0	0,0		0	0,0			Dolgoročne poslovne obveznosti	0	0,0		0	0,0		
SKUPAJ DOLG. SREDSTVA	1.253	12,9		118	0,8		9	SKUPAJ LASTNI IN DOLG. VIRI	4.102	42,2		6.106	42,4		149
KRATKOROČNA SREDSTVA	7.595	78,1		13.715	95,3		181	PRESEŽEK/PRIM.DOLG. VIROV	2.849	29,3		5.988	41,6		210
Sredstva (skup.za odtujitev) za prodajo	0	0,0		0	0,0			KRATK. OBVEZNOSTI	5.617	57,8		8.285	57,6		147
Zaloge	0	0,0		0	0,0			Obv. vključene v skup. za odtujitev	0	0,0		0	0,0		
. surovine in material	0	0,0		0	0,0			Kratkoročne finančne obveznosti	0	0,0		0	0,0		
. nedokončana proizvodnja in storitve	0	0,0		0	0,0			Kratkoročne poslovne obveznosti	5.617	57,8		8.285	57,6		147
. proizvodi	0	0,0		0	0,0										
. blago	0	0,0		0	0,0										
Kratkoročne poslovne terjatve	7.009	72,1		13.471	93,6		192								
Kratkoročne finančne naložbe	0	0,0		0	0,0										
Denarna sredstva	586	6,0		244	1,7		42								
KRATKOROČNE AČR	874	9,0		558	3,9		64	KRATKOROČNE PČR	2	0,0		0	0,0		0
TERJATVE DO PODJETNIKA	0	0,0		0	0,0										
SKUPAJ SREDSTVA	9.721	100,0		14.391	100,0		148	SKUPAJ OBV. DO VIROV SRED.	9.721	100,0		14.391	100,0		148

Vir: Interni podatki banke X

Tabela 6.2 Izkaz poslovnega izida podjetnika

Postavka	Od 1.1.2007		Od 1.1.2008		Ind.	Kazalniki poslovanja podjetnika Ime kazalnika	Kriterij	na dan	na dan
	do 31.12.2007	%	do 31.12.2008	%				31.12.2007	31.12.2008
Čisti prihodki od prodaje	22.338	100,0	35.497	100,0	159	Calona gospodarnost v %	>= 1	137,83	123,36
Povečanje vrednosti zalog	0	0,0	0	0,0		Gospodarnost poslovanja v %	>= 50%	137,62	123,88
Zmanjšanje vrednosti zalog	0	0,0	0	0,0		Bruto donosnost sredstev v %	>= 1	77,43	55,79
Utrudi: lasti, proiz., drugi posel. prih.	0	0,0	0	0,0		Bruto donosnost prihodkov v %	>= 1	27,34	18,94
Kosmatni donosi od poslovanja	22.338	100,0	35.497	100,0	159	Dolg. in lastni financ. dejavnosti v %	>= 1	42,20	42,43
Poslovni odhodki	16.232	100,0	28.664	99,8	177	Količnik kreditne sposobnosti	>= 1	3,27	51,75
Nab. vrednost prodanih blaga, mat.	1.297	8,0	0	0,0	0	Pras. oz. prini. dolg. vrtov za fin. dolg. ared. v %	>= 1,5	33,65	41,95
Stroški porab. materiala in stor.	7.748	47,7	17.085	59,4	221	Količnik obratne likvidnosti	>= 1	1,51	1,72
Stroški dela	479	3,0	1.845	6,4	385	Količnik obratne finančne likvidnosti	>= 1	1,51	1,72
Odpisli vrednosti	623	3,8	1.248	4,3	200	Količnik obratnega sredstev	>= 1	2,83	2,94
- amortizacija	0	0,0	1.248	4,3	200	Dnevni povprečne vezave zalog		0	0
- prevrednovovalni posel. odhodki	0	0,0	0	0,0		Dnevni povp. vezave kratk. terjatev iz posel.		98	105
Druge poslovni odhodki	6.064	37,5	8.476	29,5	139	Dnevni povp. vezave kratk. obvezn. iz posel.		98	93
Dobitek/izguba iz poslovanja	6.106	37,5	6.833	29,5	112	Kratk. neto +/- v primerjavi s povp. mes. prih.	za neto d <=-2	1,53	2,02
Finančni prihodki	2	0,0	2	0,0	100	Povprečni mesečni prihodki (v EUR)		1.982	2.959
Finančni odhodki	0	0,0	122	0,4	999	Število mesecev poslovanja		12	12
Druge prihodki	0	0,0	0	0,0	0	Število zaposlenih		1	1
Druge odhodki	0	0,0	0	0,0					
Podj. dohodek/izg. posel. izid	6.106	37,5	6.723	29,5	110	FINANČNO POSREDNISKI POLOŽAJ PODJETNIKA			
Davek od dohodkov iz dejavnosti						Terjatva in obveznosti			
ČISTI DOBIČEK ali IZGUBA									
Prihodki iz poslovanja	22.338	100,0	35.497	100,0	159		31.12.2007	31.12.2008	V EUR
Odhodki poslovanja	16.232	100,0	28.664	99,8	177	SKUPAJ TERJATVE (brez terj. do podjetnika)	8.468	14.273	169
PRIHODKI	22.340	100,0	35.499	100,0	159	SKUPAJ OBVEZNOSTI (brez podjet. kapitala)	5.619	8.285	147
ODHODKI	16.232	100,0	28.778	100,0	177	Kratkoročna neto terjatev / dolg	2.849	5.988	210
						Dolgoročna neto terjatev / dolg	0	0	
Sredstva za reprodukcijo	6.731		7.971		118	SKUPNA NETO TERJATEV / DOLG	2.849	5.988	210

Vir: Interni podatki banke X

6.4.3 Zavarovanje kredita

Kredit, oz. v našem primeru limit, je potrebno tudi ustrezno zavarovati. Glede na vrsto naložbe ter vrsto bonitetnega razreda, bo podjetnikov limit zavarovan z bianco menicami podjetnika in lastno menico podjetnika s podpisano izjavo o lastnem premoženju.

6.4.4 Postopek odobritve

Ko poslovni skrbnik pridobi še ustrezno boniteto za podjetnika od bonitetne službe, le-ta lahko pripravi predlog in sklep o odobritvi naložbe.

V predlogu so navedeni naslednji podatki:

- osnovni podatki o podjetniku (registracija, dejavnost, davčna številka, POR ipd.);
- bonitetna razvrstitev in zgornja meja zadolževanja;
- skupna izpostavljenost podjetnika do banke pred in po odobritvi naložbe;
- pogoji odobrene naložbe (obrestna mera, veljavnost, zavarovanje, stroški odobritve ipd.);
- analiza poslovanja (bilanca stanja, izkaz poslovnega izida);
- pričakovani trendi in načrti podjetnika (predstavitev podjetnika, poslovanje,...);
- obrazložitev prošnje in utemeljitev predloga.

Po odobrenem predlogu poslovni skrbnik potrdi sklep. Pripravijo se pogodbe o odobrenem klasičnem limitu za dovoljeno negativno stanje na poslovnem računu ter instrumenti zavarovanja (splošne menice, lastna menica).

Ko je pripravljena vsa dokumentacija, se poslovni skrbnik dogovori s podjetnikom, kdaj se bo ponovno oglasil za podpis pogodbe in ostale dokumentacije.

Na osnovi podpisane celotne dokumentacije o odobritvi naložbe poslovni skrbnik aktivira klasični limit, hkrati pa še zaračuna stroške odobritve (nadomestila za obdelavo prošnje in vodenje odobrene naložbe ter nadomestilo za rezervacijo sredstev).

V nadaljevanju mora poslovni skrbnik izvajati stalni nadzor nad odobreno naložbo, oz. limitom, da bi se izgube iz naložbe kar najbolj omejile.

7 SKLEP

Kot je razvidno iz diplomske naloge, je bil naš namen predstaviti, kako poteka kreditiranje malega gospodarstva in kakšen je odnos s poslovno banko.

Uspešno poslovanje in pogosto sam začetek poslovanja malih podjetij in samostojnih podjetnikov je odvisen od bančnih posojil. Podjetja se srečajo s problemom financiranja že na samem začetku pri udejanjanju podjetniške zamisli kot tudi kasneje pri svojem poslovanju. Pogosto se zgodi, da imajo na razpolago premalo lastnih virov, zato se odločajo tudi za pridobitev drugih finančnih virov, pri čemer lahko izbirajo med različnimi načini financiranja. Najpogosteje se odločijo za pridobitev dodatnih sredstev v bankah, ki so tradicionalna oblika zunanjih virov financiranja in predstavljajo v večini primerov najpomembnejši vir financiranja podjetij. Kako izbrati oz. poiskati najustreznejši način financiranja, je vprašanje s katerim se podjetja srečujejo v vseh fazah razvoja podjetja od ustanovitve naprej.

Pri odločitvah o financiranju se mora podjetje, da ne bi ogrozilo svoje finančne stabilnosti, držati načel, da mora poiskati takšne vire in v takšnem obsegu, da ne poslabša finančnega položaja svojega podjetja ter lahko najeta sredstva v dogovorjenem roku tudi vrne.

Banke se pri svojem poslovanju ne morejo ogniti kreditnemu tveganju, saj v določenem obsegu vedno obstaja verjetnost, da bodo določena plačila posojil in obresti izostala. To tveganje lahko obvladujejo v okviru določenih mej z zbiranjem, obdelavo in analiziranjem raznih informacij, pridobljenih od posojilojemalcev samih in iz okolja. Kakovostna analiza kreditne sposobnosti je temelj uspešnega obvladovanja kreditnega tveganja. Najpomembnejša končna rezultata opravljenih analiz kreditne sposobnosti podjetij sta določitev bonitetne skupine in zgornje meje zadolževanja ali njegove kreditne sposobnosti.

V bančnem svetu velja zaupanje za eno izmed najbolj pomembnih vrednost, ki je temelj sklenitve bančnih poslov. Kljub temu pa so pri kreditnih poslih ponavadi potrebna dodatna zagotovila posojilojemalcev, da bodo denar res vrnili v dogovorjenem času. Zaradi tveganja banke, da posojen denar ne bo vrnjen, poskušajo banke to tveganje zmanjšati z različnimi instrumenti.

Za uspešno sodelovanje med banko in podjetji je potrebno usklajevanje dveh nasprotujočih si interesov: interesa podjetja po pridobivanju kar najcenejšega vira financiranja in interesa banke po doseganju čim večjega dobička s čim manjšim tveganjem.

LITERATURA

- Bobek, Dušan. 1995. *Finančni trg*. Maribor: Ekonomsko–poslovna fakulteta.
- Bobek, Dušan. 1995. *Organiziranje in poslovanje bank*. Maribor: Ekonomsko – poslovna fakulteta.
- Bobek, Dušan. 1998. *Sodobna banka*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Brigham, F. Eugene. 1992. *Fundamentals of Financial Management (Seventh Edition)*. Forth Worth: The Dryden Press.
- Crnkovič, Rudi. 1987. *Kreditni sistem*. Maribor: VEKŠ.
- Dimovski, Vlado in Aleksandra Gregorič. 2000. *Temelji bančništva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Filipič, Drago. 1998. *Osnove finance*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Kamhi, Bojana. 2003. *Kaj vemo o bančnih poslih*. Ljubljana: Združenje bank Slovenije.
- Miklič, Anka. 1991. *Riziki v bančnem poslovanju*. Ljubljana: Banka Slovenije.
- Prohaska, Zdenko. 1999. *Finančni trgi*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Ribnikar, Ivan. 1997. *Denarni sistem in denarna teorija*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Ribnikar, Ivan. 1999. *Monetarna ekonomija 1: (denar, finančne institucije in denarna politika)*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Ribnikar Ivan, 2000. Tveganja v bančnem poslovanju – na splošno in v Sloveniji. Ljubljana: seminar, CISEF.
- Sinkey, Joseph F. 2002. *Commercial Bank Financial Management*. Upper Saddle River (Ney Yersey): Prentice Hall.

VIRI

- Banka Slovenije. 2010. *Evrosistem*. [Http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=1266](http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=1266) (24.6.2010)
- Banka Slovenije. 2010. *O Banki Slovenije*. [Http://www.bsi.si/banka-slovenije.asp?MapaId=124](http://www.bsi.si/banka-slovenije.asp?MapaId=124) (24.6.2010).
- Nova Ljubljanska banka d.d., Ljubljana. 2010. *Bančni sistem*. [Http://www.nlb.si/bancni-sistem](http://www.nlb.si/bancni-sistem) (24.6.2010).

Nova Ljubljanska banka d.d., Ljubljana. 2010a. *Storitve za podjetja – krediti*. [Http://www.nlb.si/krediti-podjetja](http://www.nlb.si/krediti-podjetja) (24.6.2010).

Poslovna banka X. 2009. *Merila in postopki za odobravanje naložb*. Ljubljana: Banka X.

Zakon o bančništvu. 2006. Uradni list RS, št. 131.

Zakon o gospodarskih družbah. 2006. Uradni list RS, št. 42.

ZBS Združenje bank Slovenije. 2010. [Http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=381#odnos_banke_do_komitenta](http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=381#odnos_banke_do_komitenta) (24.6.2010).

